

IRODALOM

Az 1928. év magánjogi és hiteljogi bírói gyakorlata.

(Írták: dr. Glückstahl Andor, dr. Huppert Leó és dr. Varannai István. — A Polgári Jog Könyvtárának 6. füzete.)

A háború előtti bírói gyakorlatunk szélesen hőmpölygő folyam volt, mely méltóságteljes nyugalommal haladt a lassú és biztos jogfejlődés ásta mederben és amelyet alig-alig zavart meg néha egy-egy kis akadály, egy-egy kis kanyarulat. A gyakorlati jogász pedig tudásába vetett bizalommal nézte e folyam menetét; jól tudván azt, hogy még a legkisebb részletkérdésekben is csak ritkán tapasztalhat eltérést a megszokottól.

Rohanó és zúgó ár lett a háború alatt a csendes folyamból és a háború befejezése sem csendesítette le a zajgó vizeket. A háború alatt bevonult a civiljogba a szükségjog szelleme és rövidesen ez a szellem lett úr mindenek felett. A háború véget ért ugyan 1918-ban, de a gazdasági és politikai élet viszontagságai soha nem képzelt problémákat tornyosítottak a jogi élet útjába, amely a mai napig sem térhetett vissza a normális folyamat csendes üteméhez. A háború előtti joggal szemben a rendkívüli jog változatos intézkedései részben még ma is hatályosak és mindez a joggyakorlatban tükröződik vissza.

Oly idők voltak ezek és némileg még ma is, amikor a jogász az élet eseteivel szemközt naponta kiálthatott fel: quid juris? — de nem annyira az eldöntéshez szükséges jogsugallatot keresve, mint azon törve a fejét, hogy mi az alkalmazandó jogszabály, mert amit évtizedeken át biztos jognak tartott, az talán csak elavult papirossá vált.

Ebben a soha nem gondolt áradatban, forgatagban a m. kir. Kuria volt a világitótorony, amely a nyilvános és magánélet zajgó hullámai közepette az egyetlen mozdulatlan elvnek — az igazságnak és méltányosságnak nevében — érvényt teremtett a nehéz idők nehéz jogi kívánalmainak.

Óriási módon nőtt meg az utolsó tizennégy esztendő alatt legfelsőbb bíróságunk decisióinak jelentősége, amely néha, szinte elemi erővel dokumentálta az új idők új jogi felfogását és problémáinak megoldási módját.

Ezek a döntések gyakran a napilapok legfontosabb riport-témájává alakultak, ami azelőtt civiljogi kérdésben szinte példátlan volt. Igazi méltatásra természetesen a döntések csupán a jogi szaklapokban és a döntvénygyűjteményekben találtak; a régebbi évek egyszerű gyűjtései

helyébe azonban a megbeszélések és glosszák léptek és némi büszkeséggel megállapíthatjuk, hogy e modern jogi hírlapírás terén a „Polgári Jog“ Szemle rovata is sok tekintetben hozott újságot.

A kuriai döntések kronológikus gyűjtése és eseti megbeszélése mellett igen érdekes és hasznos munkának bizonyult egy-egy lezárt epocha joggyakorlatának összefogó és kritikai csoportosítása, amely világos képét adja annak is, hogy a jogélet egyes meg nem szilárdult területén, hol van divergáló felfogás, hol van bizonytalanság, hol mutatkozik eltérés a kívánatos iránytól.

A szerzőinknek könyve ily szellemben foglalja össze azt, amit úgy nevezhetnénk: „Élő jog-per 1928.“

A tárgyalt könyv feldolgozási és kritikai módszere a lehető legszerencsésebb. Aki e könyvet végig olvassa — és ehhez alkalma nyílt a Polgári Jog minden olvasójának, mert mult számunkban egyik mellékletképpen szerepelt e könyv — annak figyelmét nem fogja elkerülni egy oly határozat sem, amely a tárgyalt jogterületen a problémák megoldását bármily kis mértékben is lehetővé tette; de szerzőink azt sem mulasztották el, hogy a kritika eszközeivel kitapogassák a gyakorlatnak egy-egy fontosabb kérdésben kontroverz voltát, egyúttal megjelölve azt az irányt is, amelyet kívánatosnak tartanak a további jogfejlődés tekintetében.

Különösen érdekes megjegyzések és helyenkint kisebb tanulmányok kísérik a feldolgozott anyagot ott, ahol a mai jogélet legaktuálisabb kérdéseire érnek a szerzők, egy-egy helyen, ahol legtöbb a bizonytalanság és legkisebb a stabilizáció.

Igy a magánjog területén: a tulajdonközösség megszűnése, amely kérdésnek normális megoldását a Kuria a még mindig kedvezőtlen gazdasági viszonyok és az általános pénzdrágaság miatt alkalmatlannak találja, minthogy az árverések realitása még mindig veszélyeztetettnek látszik. Némi fikció foglaltatik ebben, mert hiszen az ingatlanok valóságos ára egyáltalán nem több, mint amennyi a kereslet és kínálat folytán egy bizonyos időpontban kialakul és e tekintetben közömbös az, hogy az ingatlant szabad kézből adják-e el, vagy pedig a még nagyobb nyilvánosságot biztosító árverésen, természetesen az árverési feltételek kellő megszabása mellett?

Érdekesek a jóerkölcsökbe ütköző kötelmi ügyletekre vonatkozó megjegyzések is és ezzel kapcsolatban a kizsákmányoló ügyletek mindjobban kifejlődő jogi típusában helyesen látják meg a szerzők egy igen értékes jogfejlődésnek a csíráját; annak a jogi felfogásnak a hangsúlyozásával, hogy a szerzőkötés szabadsága nem ér-

vényesülhet ott, ahol az erősebbik fél a másikkal szorultságával vagy tapasztalatlanságával igyekszik visszaélni.

A valorizáció területén rámutatnak a szerzők mindazokra a momentumokra, ahol a joggyakorlattól várjuk a törvény bizonyos kemény éleinek lecsiszolását (7. §., 14. §., 15. §.).

Különös részletességgel foglalkozik a könyv a munkajog területén ismertté vált újabb döntésekkel, mert hiszen a régóta várt modern törvény megalkotásáig csupán a bírói gyakorlat pótolhatja az e téren mutatkozó súlyos hiányokat.

A hiteljogi részben érdeklődést kelthetnek a részvénytársasági jogra vonatkozó megjegyzések, amelyek bizonyos skepszissel tárgyalják legfelsőbb bíróságunknak azt a törekvését, hogy ebben a par excellence kapitalista felfogást követő gazdasági területen, bizonyos erkölcsi szempontok legalább a legkirívóbb esetekben érvényesüljenek, így a kisebbség védelme új részvények kibocsátása esetén, közgyűlési határozatok megtámadása stb. A magunk részéről azt hisszük, hogy örömmel kell üdvözlönnünk minden oly törekvést, amely némi gátat igyekszik vetni a nagytőke gyakran túlzó materialista irányának.

Igen érdekes és találó mindaz, amit a szerzők a kamatprobléma mai helyzetképeként elénk tár; e tekintetben valóban közhellyé vált a gyakorlati jogásznak minden siráma és sajnos a kuriai jogegységi döntései távolról sem teremtettek egységet a jogalkalmazó bíróságaink ítélkezésében; ahány ház, annyi szokás és igazán legtöbbször a véletlen dolga, hogy a bíróság az évi 5–11% közti skála melyik fokát kívánják egy-egy konkrét esetben alkalmazni.

Találóak a váltói jog újabb gyakorlatára vonatkozó megjegyzések is; a fedezeti váltóra nézve talán helyes a materiális szemlélet, ellenben a fizetési váltó tekintetében túlzott az eltérés a hajdani váltói szigortól; amihez a magunk részéről csak azt tesszük hozzá, hogy az alaki jog még jobban ellanyhította ezt a „szigort”, mert mi hasznunk a három napos teljesítési időből, amikor a legegyszerűbb és legrosszhiszeműbb védekezések elintézése is esztendőszert tesz szükségessé? Inkább tizenöt napos volna a teljesítési idő, de nem három-hónapos a váltóperben a tárgyalási időköz!

Szerzőink a fizetéképtelenségi jog területét is bevonták a tárgyalási keretükbe és így mindenképpen teljessé tették vállalt feladatuk megoldását: tiszta, áttekinthető és megbízható képet nyújtanak az up to date jogról.

F. P.